

ATATÜRK GENÇLERİ KURUMU: 1937



Demet ÇAKIR KALEM*

Özet

Meşrutiyet döneminde esen “hürriyet” rüzgârının etkisiyle, Avrupa’daki gençlik teşkilatlarından esinlenilerek 1913’te “Türk Gücü Cemiyeti”, 1914’te “Osmanlı Güç Derneği”, 1916’da ise “Osmanlı Genç Derneği” kurulmuştur. Cumhuriyet’in ilanını takip eden günlerde Başbakan İsmet (İnönü) Bey’in talimatıyla benzer teşkilatların kuruluşunun tekrar gündeme geldiği görülmektedir. Bu dönemde “Genç Dernekleri”, “Bozkurt Genç Dernekleri”, “İnkılâp Gençleri Dernekleri” adları ile anılan bu teşkilatlar başlarda Millî Eğitim Bakanlığı ile Genelkurmay Başkanlığı arasında yetki karmaşası, daha sonra da bütün dünyayı etkileyen iktisadî buhranın (1929) engeline takılmıştır.

Bu dönemin akabinde bir gençlik teşkilatının kurulmak istenmesi, kıta Avrupa’sında uygulanan benzer örneklerinin ardından Alman Spor Bilimci Carl Diem’in 1933 yılında Türkiye’ye çağrılmasından bağımsız değildir. Carl Diem’in Türk spor yöneticileri ile görüşmesi sonucunda amaçlarının savaş hazırlığı olduğunu anlaması üzerine hazırladığı raporda Almanya’daki Jugend (Gençlik) örgütü benzeri bir örgüte yer vermiştir: Gazi Gençliği.

Beden terbiyesi ve spor alanında yaşanan bu hareketlilik, hem devlet hem de spor adına tam bir dönüm noktası olan Cumhuriyet Halk Partisi’nin 1935 yılındaki Kurultayına da yansımıştı. Parti, devletin pek çok fonksiyonunu resmen üzerine aldığı ilan ederken, spor sosyal hayatın en görünür kategorisi olarak bu gelişmeden en çok etkilenen alan olmuş ve bunun sonucu olarak 1936 yılında “Türk Spor Kurumu” (TSK) kurulmuştur. Böylece kısmen özerk spor kulüpleri temsilcilerinin yönettiği Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın (TİCİ) yerini doğrudan Cumhuriyet Halk Partisi’nin denetiminde olan TSK almıştır.

TSK dönemine kadar üzerinde çok konuşulan ancak kurulamayan bu teşkilat 1937 yılında tekrar gün yüzüne çıkacak; ancak bu kez adı “Atatürk Gençleri Kurumu” olacaktır. Parti himayesindeki TSK dönemi içerisinde oluşturulmak istenen Atatürk Gençleri Kurumu, yaklaşan savaşa karşı

* Dr. Marmara Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-6894-6607, demet.cakir@marmara.edu.tr

toplumun fikren ve bedenen hazırlıklı olması amacıyla kurulan gençlik örgütlerinin bir benzeri olarak ortaya çıkmıştır. Henüz askerlik çağına gelmemiş bireyleri ülkeye faydalı hâle getirecek bir düzeye erişirmek amacıyla kurulması planlanan bu teşkilatlanmanın hayata geçmediği, buna atfedilmesi planlanan görev ve sorumlulukların da TSK'nın devamı olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün (BTGM) bünyesinde toplandığı görülmektedir.

Bugüne kadar Türk Spor Tarihi açısından önem arz eden “Atatürk Gençleri Kurumu” hakkında başlı başına bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada, Atatürk Dönemi spor politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan ancak çeşitli sebeplerle uygulamaya geçemeyen Atatürk Gençleri Kurumu'nun öncesi ve sonrası analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Spor, Gençlik

ATATÜRK'S YOUTH INSTITUTION: 1937

Abstract

With the effect of the wind of "freedom" blowing during the Second Constitutional Era, "Turkish Power Society" was established in 1913, "Ottoman Power Association" in 1914, and "Ottoman Youth Association" in 1916, inspired by youth organizations in Europe. In the days following the proclamation of the Republic, it is seen that the establishment of similar organizations with the instruction of Prime Minister İsmet (İnönü) Bey came to the agenda again. In this period, these organizations, which were known as "Youth Associations", "Bozkurt Youth Associations", "Revolution Youth Associations", were caught in the confusion of authority between the Ministry of National Education and the General Staff, and then the economic crisis (1929) that affected the whole world.

The desire to establish a youth organization after this period is not independent of the fact that German Sports Scientist Carl Diem was invited to Turkey in 1933, following similar examples applied in continental Europe. After Carl Diem's meeting with Turkish sports managers realized that their aim was preparation for war, he included an organization similar to the Jugend (Youth) organization in Germany in his report: Gazi Youth.

It was also reflected in the 1935 Congress of the Republican People's Party, which was a turning point for its name. While the party has officially declared that it has taken over many functions of the state, sports, as the most visible category of social life, has been the area most affected by this development, and as a result, the "Türk Spor Kurumu" (Turkish Sports Association-TSK) was established in 1936. Thus, "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" (Turkish İdman Associations Alliance -TİCİ), which is partially managed by the representatives of autonomous sports clubs, was replaced by the TSK, which is directly under the control of the Republican People's Party.

This organization, which was talked about a lot until the TSK period, but could not be established, will come to light again in 1937; but this time its name would be "Atatürk Youth Institution". The Atatürk Youth Institution, which was intended to be established during the period of the TSK under the auspices of the party, emerged as a similarity to the youth organizations established to prepare the society mentally and physically for the upcoming war.

It is seen that this organization, which was planned to be established in order to bring individuals who have not yet reached the military age to a level that will make them useful for the country, has not been realized, and the duties and responsibilities planned to be attributed to it are gathered under “Beden Terbiyesi Genel M¼d¼rl¼g¼” (the General Directorate of Physical Education-BTGM), which is the continuation of the TSK.

To date, no study has been carried out on the "Atat¼rk Youth Institution", which is important in terms of Turkish Sports History. In this study, it will be tried to analyse before and after the Atat¼rk Youth Institution, which emerged as a result of the sports policies of the Atat¼rk Era but could not be implemented for various reasons.

Keywords: Ataturk, Sport, Youth

GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında spor branşına ait olan dersin adı ilkokulda “Beden Eğitimi ve Oyun”, ortaokul ve lisede ise “Beden Eğitimi ve Spor” olarak geçmektedir. Gerek buradaki ortak terim olan “Beden Eğitimi” gerekse bu dersin içeriğinde ilk öğretilen çeşitli askeri komutlar (Rahat!-Hazır Ol !-Sağa Dön!-Sola Dön! gibi) bir rastlantı değildir. Bu olguyu doğru açıklayabilmek için öncelikle 19. yy. Tanzimat Dönemi ardından Erken Cumhuriyet ve Cumhuriyet Dönemlerine yapılacak bir yolculuk taşları yerine oturtacaktır.

Kronolojik sırasına göre her dönemi özdeşleştiği spor terimleriyle birleştirerek 4 ana başlık altında topladım. İlk dönemimiz, Cumhuriyet öncesi Osmanlı topraklarında ilk beden terbiyesi sürecinin başladığı ve derslerin okullara “Riyazat-ı Bedeniye” adıyla dâhil olduğu dönemdir. İkinci dönemimiz, 1922 yılında TİCİ ile başlayan ve Erken Cumhuriyet dönemi olarak adlandırılan yıllarda sporun kullanım amaçlarının sonucunun “Gazi Gençlik” düşüncesini ortaya çıkardığı dönemdir. Üçüncü dönemimiz, Diem’in raporunun hemen ardından bir Türk diplomat tarafından yazılan raporda yer alan “Türkiye Gençlik Teşkilatı” oluşumunu içeren dönemdir. Ve son olarak 1936 yılında partiye bağlı olarak kurulan TSK döneminin milletvekillerinden Rahmi Apak tarafından yazılan raporda karşımıza çıkan ve çalışmamızın ana başlığını oluşturan “Atatürk Gençleri Kurumu” ile özdeşleştirdiğim dönemdir.

- Tanzimat Dönemi ve Riyazat-ı Bedeniye
- Erken Cumhuriyet Dönemi, TİCİ ve Gazi Gençlik
- Cumhuriyet Dönemi ve Türkiye Gençlik Teşkilatı
- TSK Dönemi ve Atatürk Gençleri Kurumu

1. Tanzimat Dönemi ve Riyazat-ı Bedeniye

18.yüzyılda Fransız düşünür Jean-Jacques Rousseau, beden eğitiminin okul dersleri arasına girmesi gerektiğini savunurken bu düşüncenin temelini atılması 1793'te GutsMuths'un “Gymnastics for Youth” kitabının yayımlanmasıyla gerçekleşti. Kitabın tercüme edilmiş versiyonları kısa süre sonra Danimarka ve İsveç gibi diğer Avrupa ülkelerinde okul müfredatlarında beden eğitimi uygulaması için büyük bir öneme sahip oldu.¹

¹ Roland Naul, “History of Sport and Physical Education in Germany, 1800-1945”, **Sport and Physical Education in Germany**, London and New York, ISCPES, 2002, s. 15.

Yaşanan gelişmeler, 19. yüzyılda Tanzimat batıcılığı ile her alanda değişim yaşayan Osmanlı topraklarına da uğradı ve Osmanlı'da spor teşkilatını oluşturan geleneksel kurumlar yerlerini modern sporları devlet adına örgütleyecek kurumlara bıraktı.² Beden terbiyesi ve modern sporlar, Avrupa'daki gelişmelere paralel olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nda da siyasi ve sosyal gelişmelerin sonucunda ortaya çıktı. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren askeri okulların programlarına giren fiziki idmanlar, 1869'da uygulamaya konulan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile "jimnastik dersleri" adı altında bütün rüştiyeler için zorunlu hale getirildi. 1870'lere doğru bu dersleri "riyazat-ı bedeniye" adı altında programlarına dâhil eden sivil okulların başında ise Mekteb-i Sultani geliyordu.³ Sadrazam Ali Paşa tarafından Mekteb-i Sultani'ye getirtilen Fransız Beden Eğitimi Öğretmeni Curel, okuldaki geniş bir alanı jimnastikhaneye dönüştürdü ve jimnastiği zorunlu ders olarak koydurdu. M. Curel ve sonrasında gelen diğer Fransız öğretmenlerin Türk sporuna kazandırdığı birçok isim arasında yer alan Faik Üstünidman'ın yazmış olduğu Jimnastik Kitabı (Riyazat-ı Bedeniye) ülkenin ilk spor kitabı olarak bilinir.⁴

Tanzimat sonrası önce rüştiyelerde ardından sivil okullarda zorunlu hale getirilen derslerin ve bu alandaki ilk kitabın isimlerinin "Riyazat-ı Bedeniye" olması, bugün okutulan derslerin isminin sadece "Spor" ya da türevi terimler değil de "Beden Eğitimi" olmasının öncülünü oluşturmaktadır.

2. Erken Cumhuriyet Dönemi, TİCİ ve Gazi Gençlik

Geç Osmanlı döneminde spor ekseninde hal böyleyken Erken Cumhuriyet döneminde ise dönemin siyasi çizgisi olan "devletçilik" ilkesi her alana devlet eliyle kalkınma olarak yansiyordu. Ortak amaçları olan ve bu amaçlar etrafında toplanabilen, birbirleriyle kaynaşmış bir toplum ve bu toplumu oluşturan bireylerin zinde ve güçlü olması ki akabinde takip eden kamu sağlığı yeni Türk Devleti'nin hedefleriydi. Bu çerçevede, sportif

² Osmanlı'nın geleneksel spor kurumları olan "Spor Tekkeleri" hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Fikret Soyer, "Osmanlı Devleti'nde (1839-1908 Tanzimat Dönemi) Beden Eğitimi ve Spor Alanındaki Kurumsal Yapılanmalar ve Okul Programlarındaki Yeri Konusunda Bir İnceleme", **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara, C 24, S 1, 2004, s. 209-225.

³ Bkz. Yiğit Akın, **Gürbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 49-52.

⁴ Altuğ İstanbulluoğlu (der.), **Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100 Yılı**, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2008, s. 12-13.

faaliyetler ve beden sağlığı, önemli bir unsur olarak devlet politikaları içinde yer aldı.⁵

Bu politika beraberinde 22 Mayıs 1922 tarihinde kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nı (TİCİ) getirdi. Bağımsız ve yerinden yönetim anlayışı ile kurulmuş olan TİCİ, her ne kadar önce sadece maçların takvimini belirleyip, hakem ve saha organizasyonları düzenlese de milli mücadelenin bitmesi ile Ankara hükümetinin yetkili tek otorite olması sonucunda ulusal düzeyde bütün spor işlerini koordine eden tek yetkili organ olmuştu.⁶

Yeni hükümet ülkenin en ücra köşeleriyle dahi sporu daha doğrusu beden eğitimini tanıtmak ve bu yolla toplumu her an muhtemel bir savaşa hazır halde bulundurmak istiyordu. Kurtuluş mücadelesinden henüz çıkmış olan bu yeni devlet için ufukta gözüksün ya da gözükmeyen ama bedenlenmiş güçlü bir topluma sahip olmak basit bir önlemden çok daha büyük anlamlar taşıyordu.

Resmi olarak bağımsız olan TİCİ, dönemin siyasilerinin kararlarıyla yönetiliyor ve bu yönüyle genç Cumhuriyetin spor politikalarının yürütücüsü görevini üstleniyordu.⁷ Sadece futbolu örgütleyen öncülerinden farklı olarak TİCİ'nin bünyesinde futbolun yanı sıra atletizm, eskrim, güreş, basketbol, voleybol, halter, bisiklet, binicilik, boks, yelken, hokey ve tenis gibi branşlar da yer alıyordu. Bu da futbolun etkisini azaltmayı hedefleyen Kemalist beden kültürü politikalarıyla uyumluydu.⁸

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluş döneminde dünya genelindeki milliyetçi ve otoriter yönetim anlayışlarına paralel bir anlayış benimsedi. Bu anlayışın getirdiği “spora hükmetme” isteği sonucu sporda da devletçilik politikası benimsendi. Ancak Cumhuriyetin 10. yılına gelindiğinde TİCİ'nin Kemalist fiziki kültür anlayışını tam olarak hayata geçiremediği ve inkılâbın hızı yanında atıl kaldığı düşünülüyordu. TİCİ'nin aksaklıklarını giderecek ve resmi olarak sporda devlet otoritesini kabul etmiş yeni oluşum için Kıta Avrupası'ndan özellikle Alman beden terbiyesi sistemi yöneticilerin

⁵ Yavuz Yıldırım, “Demirsporlar Geleneğinin Lokomotif: Adana Demirspor”, **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, Ankara, S 26, Kış-Bahar 2008, s. 486.

⁶ Akın, *age.*, s. 57.

⁷ Siyasetle bu derece ilgili olan birlik, sporcularının siyasetle uğraşmalarını ise daha kuruluş aşamasında denetim altına almıştı. Konumuz dışında olduğu için konu hakkında bütünlüğü bozmamak adına metinde ayrıntı verilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Demet ÇAKIR (KALEM), “**Türkiye Futbol Federasyonu'nun Örgütlenmesi ve Türkiye'de Futbol-Siyaset İlişkisi**”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010. Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Ü. İlker AKTÜKÜN, s. 26-27.

⁸ *A.e.*, s.58.

dikkatini çekiyordu. Alman spor bilimci Prof. Dr. Carl Diem, kapsamlı bir gençlik örgütü ile beden terbiyesi projesinin özellikle resmi bir devlet kurumu altında yönetilerek hayata geçirilmesi için danışmanlık yapmak üzere Türkiye'ye davet edildi.⁹ Davet süreci sırasındaki yazışmalar 18 Mart 1933- 26 Ağustos 1933¹⁰ tarihleri arasında karşılıklı devam etmiş ve son mektubunda söz verdiği gibi Carl Diem, 16 Eylül 1933 tarihinde eşi Liselott Diem ile birlikte İstanbul'a varduktan sonra akşam treniyle de Ankara'ya hareket etmiştir.¹¹ Kendisi ülkeye varmadan Cumhuriyet gazetesi; beden terbiyesi, spor ve gençlik teşkilatının çok dağınık bulunduğu ve bu vaziyetin ancak devletin müdahalesi ve sıkı tedbirleriyle düzeltilebileceği hususunda bir haber yayımlayarak Diem'in seyahatinin zorunluluğu hakkında bir girizgâh yapmıştır.¹²

1933 yılının Eylül ve Ekim aylarını Türkiye'de geçiren Diem, birçok ili ziyaret etmiş ve tekrar Ankara'ya dönerek detaylı bir rapor hazırlamıştır. Diem'in beden eğitimi ve spor üzerine hazırladığı "*Türk Sporuna Hakkında Rapor/Dr. Carl Diem 1933*"¹³ adını taşıyan bu rapor 50 sayfadan oluşmakta ve 17 ana başlık içermektedir. Ayrıca bu rapor için Carl Diem'e beş bin mark ücret ödenmiştir.¹⁴

Carl Diem'in hazırladığı raporda birçok öneri yer almaktadır. Bu önerilerin ilk aşamasını okulöncesi jimnastiği oluşturmuş, 3-6 yaş arasındaki çocuklara anneleriyle beraber haftada 1 saat beden eğitimi ve egzersizler yaptırılması önerilmişti. Okul dönemi jimnastiği" 6-19 yaş arasındaki öğrencileri kapsarken Diem, beden eğitimi derslerinin okullarda diğer derslerle eşit sürelerde işlenmesi gerektiğini bildirmişti. Kurulacak "Gazi Gençlik Birliği" altında 10-18 yaş aralığındaki kız ve erkek öğrencilerin bu birliğe dâhil edilmesini teklif etmişti. Birliğin kurulduktan sonra halkevlerine devredilmesi ve birlikteki gençlerin cinsiyetlerine göre üniforma giymeleri gerektiği de Diem'in önerileri arasında yer almaktaydı. Birliklerin ilk

⁹ Akın, *age.*, s. 69-70.

¹⁰ Tüm yazışmaların orijinal belgeleri için bkz: "**Beden ve gençlik terbiyesi teşkilatı kurmak için Almanya'dan gelecek olan Dr.Carl Diem'in gelişi hakkında yazışmalar**", Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.01 – 1116.75.2.

¹¹ "Carl Diem geldi, Ankara'ya gitti", **Vakit Gazetesi**, 17 Eylül 1933, s.2.

¹² "Spor İşlerine Yeni Bir İstikamet Verilecek", **Cumhuriyet Gazetesi**, 30 Ağustos 1933, s.1.

¹³ "**Türk Sporuna Hakkında Rapor/Dr. Carl Diem 1933**", Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.01 – 1116.75.1.

¹⁴ Erol Akcan vd., "**Cumhuriyet Dönemi Türk Spor Tarihinde Carl Diem ve Raporu**", Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2016, s. 14.

başkanları Halk Partisi'nin görevlileri tarafından tavsiye edilmekte ve Gençlik Başkanları tarafından atanmaktadır. Bu ilk başkanların görevleri Gençlik Başkanları'nın atadıkları özel eğitim almış gençlik müdürleri atanıncaya kadar devam etmektedir. Gazi Gençlik Birliği'nin en üst yöneticisi Spor Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan Gençlik Başkanı'dır.¹⁵

Bireysel sporlar yerine takım sporlarının ön plana çıkartılması önerisi de sporun savaşa hazırlık aracı olarak kitlelere yaygınlaştırılmasını içeren dönem anlayışı ile uyumluydu ki bireylerin askeri duruşu açısından binicilik, dağcılık, kayak ve cirit gibi yöresel oyunların canlandırılmasını önermesi de bu durumu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca jimnastik, yüzme, atıcılık, koşu, atlama, gülle atma, arazi etkinlikleri, kamp, yurtseverlik ve temizlik bilgisi dersleri de birlik içinde verilecekti. Gazi Gençlik Derneği'ne mensup gençler, 10-16 yaşları arasında ön askerlik eğitimi, 17-18 yaşları arasında ise askeri eğitim alacaklardı. Daha üst sınıf öğrenciler ise okulda bilimsel askeri derslere tabi tutulacaktı. Bu çalışmalar haftada iki kez uygulanacak ve bedensel, askeri ve zihinsel eğitimin tamamı için mümkün olduğunca erken ders kitabı çıkarılacaktı. Gençlik başkanları için ise zihinsel materyal takip eden aylarda başkanlık gazetesi veya bülteni aracılığıyla sağlanacaktı. Kadınların spora katılımının özendirilmesi ve spor alanında önemli katkıları olan vatandaşlara ise Devlet Nişanı verilmesi de Diem'in tavsiyeleri arasındadır.¹⁶

Carl Diem'in, iki ay inceleme sürecinin ardından hazırlayıp parti yetkililerine sunduğu raporda tavsiye edilen bu model, Almanya'daki modele çok benziyordu. Hatta yukarıda bahsi geçen "Gazi Gençlik Birliği" Hitler'in ünlü "Jugend (Gençlik)" örgütünün muadili idi.

Diem'in böyle bir örgütün kurulmasını tavsiye etmesinin sebebi, spor yöneticileriyle yaptığı ilk görüşme sonunda yöneticilerin tek gayesinin savaş hazırlığı olduğunu anlamasındandı. Diem tarafından önerilen bu teşkilatın yanı sıra bütün ülkenin dokuz bölgeye ayrılıp her birinin başına büyük yetkilere sahip "spor valileri"nin geçmesine dair teklifler spor yöneticileri tarafından büyük ilgi gördü.¹⁷

Raporda yer alan gençlik teşkilatı henüz kurulmadan gazetelerde çeşitli sebeplerle yerini almaya başlamıştı. Bu gazetelerden biri olan Akşam, "Spor

¹⁵ A.e., s. 54.

¹⁶ A.e., s. 55-56. Ayrıca bkz: "Türk Sporuna Hakkında Rapor/Dr. Carl Diem 1933", *age.*

¹⁷ Köln Carl Diem Enstitüsü Arşivi, no. 023302, 131, aktaran Akın, *age.*, s. 71.

teşekkülleri lağvedilecek mi ?” başlıklı bir yazıyı 4 Mart 1934 tarihinde yayımladı:

“Esasları hazırlanan yeni gençlik teşekkülleri kuruluncaya kadar bütün spor teşekküllerine nihayet verilmesi muhtemeldir. Spor işleri bu suretle bugünkü tevessülden kurtarılacaktır.”¹⁸

Bu haberden 2 gün sonra yani 6 Mart 1934 tarihinde Hakimiyeti Milliye gazetesi yukarıdaki haberi “Spor Kulüpleri Kaldırılmıyor, Bilakis..” başlıklı yazısı ile yalanladı. Bazı gazetelerin gençlik teşkilatı kuruluncaya kadar mevcut spor teşekküllerinin ortadan kaldırılacağına dair çıkan haberlerinin aslının olmadığı, aksine Cumhuriyet Halk Fırkası’nın (CHF) hazırlamaya çalıştığı gençlik teşkilatı arasında milli spor teşekküllerinin kuvvetlendirilmesinin düşünüldüğünü salahiyyətli makamlardan öğrendiklerini okuyucularına duyurdu.¹⁹

Bu haberin kaleme alındığı aynı gün aynı gazetede “Alman Gençlik Teşkilatı İkinci Reisi Bugün Geliyor” başlıklı bir haber de yayımlandı. Alman gençlik teşkilatının ikinci reisi olan F. Nabursburg’un İstanbul’a geldiği ve o akşamki trenle Ankara’ya hareket ettiği bildirildi. Seyahati hakkında bizzat söyledikleri de haberin içeriğinde aşağıdaki haliyle yer aldı:

- *“Türkiye’deki Alman gençlerine damalı haçı havi olan alman bayrağını getirdim. Bu meyanda memleketimizde Türk ve Alman gençliği ile de temas edeceğim. Almanya’daki Hitler gençlik teşkilatı her memleketin gençlik teşkilatıyla tanışmak ve münasebet tesis etmek istiyoruz. Ankara’ya bu maksatla ve hükümet erkânıyla tanışmak üzere gidiyorum. Seyahatimin siyasi hiçbir mahiyeti yoktur.”²⁰*

3. Cumhuriyet Dönemi ve Türkiye Gençlik Teşkilatı

Dönemin İtalya Konsolosu Nüzhet Haşim Sinanoğlu tarafında “Türkiye Gençlik Teşkilatı” adı altında yazılan raporu inceleyen dönemin milletvekili Rahmi Apak, tüm imla hataları ve anlatım bozukluklarını da düzelttiği

¹⁸ “Spor teşekkülleri lağvedilecek mi ?”, **Akşam Gazetesi**, 4 Mart 1934, s. 1.

¹⁹ “Spor Kulüpleri Kaldırılmıyor, Bilakis..”, **Hakimiyeti Milliye Gazetesi**, 6 Mart 1934, s. 1.

²⁰ **A.e.**, s. 3.

raporun ilk sayfasına 2 Nisan 1934 “Okudum çok enteresan” şeklindeki notunu, altına imzasını da atarak ekleyecekti.²¹

I. Dünya Savaşı'nın devamı olan büyük dünya buhranının tüm dünya için yeni bir devrin başlangıcı olduğunu ve bu yeni dünya düzeninde ferdi menfaatlerin yerini milli menfaatlerin aldığı doktrinlerin kabul gördüğünü yazmıştır. Yeni doktrinlerin fertleri, milli menfaatin yüksek icapları etrafında kadrolandırmak istediğinde yola çıkarak kuvvetli bir gençlik teşkilatı kurulmasının yalnız Türkiye'ye has bir ihtiyaç olmadığı fikrinin de zeminini hazırlar. Ayrıca bu teşkilatın sadece genel bakımdan değil büyük Türk İnkılabının getirdiği yeni hayata gençlerin çabuk adapte olması açısından çok köklü bir gençlik teşkilatına ihtiyaç olduğunu vurgular.²²

Kendisinden önce sunulmuş olan raporun Alman ekolü doğrultusunda hazırlanmasına adeta atıf yaparak bu teşkilatı yaparken başka memleketlerin teşkilatlarından istifade etmenin mümkün olduğunu ve kendi görüşüne göre en iyi örneğin de İtalya Gençlik Teşkilatı olduğunu söyler. Nüzhet Bey İtalya'daki gençlik teşkilatı etrafındaki tetkiklerini “Faşizm ve onun Devlet Sistemi” adlı kitabının 8. Bölümünde topladığı bilgisini vererek İtalyan gençlik teşkilatının dayandığı esaslar ve kadrolama tekniği itibariyle mükemmel olduğu tezini bu kitaba dayandırır.²³

Özünde mükemmel olduğunu düşündüğü bu teşkilatın beklenen disiplini kazanamamasını ise İtalyanların disiplinsiz ve gençlik teşkilatının particiliğın bir mahsulü olmasına bağlarken İtalya'nın 8 yılda aldığı neticenin Türkiye'de çok daha kısa sürede alınabileceği düşüncesini ise Türklerin iki farklı imtiyazlı durumuna bağlar. Birincisi, “disiplin, Türklüğün bariz bir vasfıdır” der ve Türklerin disiplini sadece geçit resimlerinde, üniformalarda ya da selam şekillerinde gösteriş olsun diye değil gerçek anlamda disiplin için sevdiğini ekler. İkincisi ise, “bizim gençlik teşkilatımız, basit manası ile bir fırkanın kendini kuvvetlendirmesi ve kendi istikbalini yapması için vücut bulacak değildir” diyerek CHF'nın basit ve malum manasıyla bir siyasi fırka olmadığını belirtir.²⁴

²¹ “Nüzhet Haşım Bey'in Türkiye Gençlik Teşkilatı hakkındaki raporu”, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.01.1106.40.1.

²² A.e., s. 1-2.

²³ A.e., s. 2.

²⁴ A.e., s. 3.

Nüzhet Bey, İtalyan gençlik teşkilatının nelerinden ne şekilde istifade edilebileceğini raporunun geri kalan kısmında kısaca kaydettiğini ifade eder ve yaşlara göre kademeleler oluşturur.

Dört yaşına kadar olan yeni kuşak çocukların Türkiye Gençlik Teşkilatı tarafından daha doğumdan başlayarak alakadar olmasını, yeni doğmuş çocuğun bakımının tamamıyla milli mesele olmasına bağlar. Ülkenin dört bir yanında farklı ırklardan olan çocukları Türk kadın terbiyecileri elinde tutulmasını başka ülkelerde de olduğu gibi en kestirme yol olarak görür. Çocuk Koruma Seksiyon (0-4 yaş) ve Çocuk Yuvaları (4-7) olarak ikiye ayırdığı yaş gruplarını hazırlık teşkilatı olarak adlandırır.²⁵

Yedi-on iki yaş aralığında olan ilkokul çağındaki çocukların 1. Kademeyi; on üç-on yedi yaş aralığında olan ortaokul çağındaki çocukların 2. Kademeyi; on sekiz- yirmi yaş aralığında olan gençlerin ise 3. Kademeyi oluşturduğunu raporuna eklerken 3. Kademeyi üniversite tahsili yapanlar (bu kısımda yaş sınırı yok) ve yirmi yaşına kadar olan askerliğini yapmamış gençler olarak da ikiye ayırır. Ayrıca gençlerin teşkilatın bünyesine alınırken cinsiyet ayrımı yapılmayacağını ifade eder ancak şimdiye kadar olan gruplandırma erkekler içindir. Akabinde “Dışiler Teşkilatı” adı altında kızların teşkilat bünyesine alınma kriterlerini sıralar.²⁶

Nüzhet Bey, yaş aralıklarına göre kademeleri belirledikten sonra şimdiye kadar olan tüm vasıta ve tesislerin tek bir teşkilat altında birleşmesi önerisini gençliğin terbiyesinin “inkılap” a ve onun temsilcisi olan CHF’asına ait olmasına bağlar.²⁷

Gençlik teşkilatının askeri bir teşkilat olması sebebiyle Türk askeri teşkilatında var olan terimlerin kullanılması ve teşkilatın kendine mahsus bir üniformasının olması gerektiğini söyler. Nüzhet Bey, Türk İnkılabının getirdiği yeni hayata en çabuk icap eden kurumun askeri teşkilat olması sebebiyle böyle bir öneri sürdürdüğünü açıklar.²⁸

Gençlik teşkilatı fikri çerçevesinde artarda hazırlanan bu raporlar beden terbiyesi ve spor alanına önemli bir hareketlilik katmıştır. Bu dönemde 1935

²⁵ A.e., s. 4-5.

²⁶ A.e., s. 5-7.

²⁷ A.e., s. 8.

²⁸ A.e., s. 9, 11.

yılıının Mayıs ayında toplanan Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP)²⁹ Dördüncü Kurultayı, hem devlet, hem de spor adına tam bir dönüm noktasıydı. Parti, devletin birçok fonksiyonunu resmen üzerine aldığı ilan ederken, spor sosyal hayatın en görünür kategorisi olarak bu gelişmeden en çok etkilenen alandı.

Yaşanan tüm bu gelişmelerden sonra toplanan TİCİ'nin sekizinci kongresi, aynı zamanda son kongresi olacakken spor tarihinde yeni bir dönemin başlangıcını oluşturacaktı.

4. TSK Dönemi ve Atatürk Gençleri Kurumu

Yeni dönemin adı, Carl Diem'in raporunun kurumsallaşmaya başladığını gösteren ilk resmi örnek olarak 1936 yılında kurulan Türk Spor Kurumu'dur (TSK). Diem'in, teorik bilgiler içeren raporunun ardından görüştüğü yetkililerin istekleri doğrultusunda bu raporun daha uygulanabilir hukuki bir versiyonu olarak hazırladığı nizamname³⁰ de yeni kurumun adeta anayasası olacaktı.

Türk Spor Nizamnamesinin “Spor Birliğinin umumi müsabakaları ve spor nişanları” başlığı altında yer alan 27. Maddede; başlanan beden terbiyesine devam edilmesini teşvik etmek ve milli gayeleri temin etmek amacıyla müsabakaların oluşturulması hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede “Kemal Gençlik Bayramı” yurdun her tarafında ve her sene 19 Mayıs'ta vatani bir tezahüratla Spor Birliği tarafından icra edilecektir. Yapılan müsabakalarda kazananlara reisi Cumhur tarafından diplomalar verilir.³¹

TSK döneminin bu anlamlı gelişmelerinin ardından bugüne kadar raporlarla dile getirilen ancak henüz kurulamayan bir gençlik teşkilatı fikrini tekrar gündeme getirecek isim Gençlik Teşkilatı Başkanı ve dönemin milletvekili de olan Rahmi Apak oldu. 1937 yılında sunduğu raporda Apak'ın kurulmasını önerdiği teşkilatın ismi “Atatürk Gençleri Kurumu” idi.³²

²⁹ Bu Kurultay'da partinin adı, Dil Devrimi'nin getirdiği yeni anlayış uyarınca Cumhuriyet Halk Fırkası Cumhuriyet Halk Partisi olarak değiştirilmiştir (bkz: Hikmet Bila, **CHP 1919–2009**, Doğan Kitap, İstanbul, 2009, s. 68).

³⁰ “**Türk Spor Nizamnamesi-Carl Diem**”, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.1.0.0-1115.69.1.

³¹ A.e., m. 27.

³² Rahmi Apak, “**Naili Meran ve Carl Diem'in gençlik teşkilatları ve spor eğitimi üzerine hazırladıkları raporlar**”, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.1.0.0-1107.43.1, s. 144.

Raporda, “Gençlik Teşkilatı Hakkında Rapor” ana başlığını “Türk gençliğini teşkilatlandırmak hakkında rapor” alt başlığı takip etmektedir. Birinci bahiste ele alınacak konular şu şekilde sıralanmıştır: Tarihi bir kısa bakış. Genel düşünceler. Avrupa gençliğine bir bakış. Gençlik teşkilatını haklı gösteren dövizler. Beden terbiyesi ve sporun gerekliliği hakkında. Türk gençliğinin bugünkü durumu.

Siyasetçi olan Apak, bir memlekette askerlik çağına girmemiş gençleri hükümetin ya da siyasi bir partinin isteklerine göre bir teşkilata bağlamanın yeni bir düşünce olmadığını, ancak bu iş için bütün gençliği içine alacak bir teşkilat oluşturmak isteğinin eski de olmadığını söyler. Böyle bir gençlik teşkilatı I. Dünya Savaşı’ndan sonra popüler olsa da bazı ülkelerin bu savaştan önce de sadece askeri bakımdan (Almanya ve İsviçre gibi) veya siyasi bakımdan (Çek, Leh gibi) gençliğe el uzattığından bahseder. Askerlik bakımında gençliğe el koymanın savaş öncesi hazırlık gayesi güttüğünü ve bunun da isminin “preparation militaire pré-armée” (ordu öncesi askerliğe hazırlık) olduğunu aktarır.³³ Yugoslavlar, Çekler ve Lehler gibi boyunduruk altında yaşayan ulusların ise istiklal ve kurtulma aşısını millete aşılacak için büyük harpten çok önce beden terbiyesi maskesi altında gençler arasında bir örgüt yarattıklarını ve bunların sadece siyasi bir teşkilat olduğunu (“Sokol teşkilatı” Yugoslavya-Belgrad)³⁴ belirtmiştir.

Büyük harpten sonra yeni türeyen servisleri ise şu şekilde sıralar: Sivil uçakçılık, havaya ve zehirli gazlara karşı korunma hizmeti, milli emniyet hizmeti (Gizli hizmet) ve bir de Gençlik kurumu.

Memleketlerin askerlik ve emniyet bakımından korunması için oluşturulan bu hizmetlerden gençlik kurumunun ayrıca bir özelliği de inkılap ve yeni rejimin en çabuk şekilde yerleşmesi (tıpkı kendinden önceki Nüzhet Bey’in raporunda da yer aldığı gibi) ve dejenere olmaya yüz tutan şehir nesli ile hantallaşan köylü neslini ve hastalaşan fabrika neslini fizik ve moral bakımdan kurtarmayı amaçlamasıdır.³⁵

Çok önemli gördüğü havaya ve zehirli gazlara karşı korunma hizmetinin yanında gençlik örgütünün de ülkemizde olmadığını söyleyerek Avrupa’dan çeşitli örnekler verir.

³³ A.e., s. 145.

³⁴ 12 Ağustos 1935 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde çıkan haberde, Gazi Enstitüsü Direktörü Nizameddin Kırşan ve milletvekili Rahmi Apak’ın Sokol teşkilatı üzerine tetkikler yapmak üzere Belgrad’a gittiği yer almaktadır (“Sokol Teşkilatı”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 12 Ağustos 1935, s. 8).

³⁵ Belge No: 490.1.0.0-1107.43.1. A.e. s. 146.

Savaşa hazır silahlandırılmış bir millet oluşturmayı hedefleyen Bulgaristan'daki “Yunaklar” ve Macaristan'daki “Levente” gençlik teşkilatlarını bu amaca, yeni rejimin yaygınlaştırılmasını hedefleyen Sovyet Rusya ve İtalya gibi ülkelerdeki gençlik teşkilatlarını da bu amaca örnek olarak gösterir. Alman gençlik kurumunun da Hitlerden sonra bu yola girdiğinden bahseder ve bu üç ülkede geçerli olan bir söylemi de raporuna ekler:

“İnkılabın başındakiler ne kadar genç olursa muhalefet o kadar az olur. Ve inkılap yeni zamanlar ve icaplara o nispette hazır bulunur.”³⁶

Apak raporunda, memleketimizde 1921'den sonra doğan, dönem itibariyle 16 yaş altı 5-6 milyon gencin büyük harp ve istiklal savaşı görmediği için kendi neslinin tedbirlerinden uzak yeni bir hayat yaşadıklarını belirtmiş ve gençlerin bu amaçlar doğrultusunda teşkilatlandırılmasını önermiştir.³⁷

Apak, beden terbiyesi ve sporu sırası ile sıhhat, vatan müdafaası, ahlak ve maneviyat olarak sağlam nesiller yetiştirilmesi için gerekli görür.³⁸ Oysa dönem gençlerinin teşkilatlandırılmadığı için ahlaki çöküntü ile karşı karşıya olduğunu, özellikle işlenen adi suçlardaki yaş grubundan yola çıkarak açıklar.³⁹ Bu gençlerin doğru yönlendirilmesinin çaresi olarak oluşturulması gerektiğine inandığı teşkilatın ismini de şu sözlerle açıklar:

“Komsomol (Lenin Komünist İttihadı Gençliği) ve Hitler Gençliği gibi inkılabı yapanın ismini taşıyan örnekleri vererek bizde inkılabı yapan partinin yaratıcısı ve başkanı ve de inkılabı temsil eden en yüksek reisimize izafetle “Atatürk Gençleri” adı verilir.”⁴⁰

Raporun “İkinci Bahis” başlıklı bölümünde ele alınan konu, yabancı ülkelerde gençliğin nasıl kurumlandırıldığı hususudur. Macaristan'da Maarif Nezareti'ne, Çekoslovakya'da müstakil halk teşkilatına, Yugoslavya'da hükümete, İtalya, Rusya ve Almanya gibi inkılap yapmış ülkelerde partiye bağlı olan gençlik teşkilatlarının bilgisini vererek doğru olanın bu olduğunu

³⁶ A.e. s. 147.

³⁷ A.e. s. 147.

³⁸ A.e. s. 151-153.

³⁹ A.e. s. 159.

⁴⁰ A.e. s. 166.

ifade eder. Apak, gençliğin yetiştirilmesinin partiye ait bir görev olduğundan ve bu sebeple “Atatürk Gençleri” teşkilatının da partiye bağlanması gerektiğinden bahseder.⁴¹

Apak’a göre, 16 yaş altındakilerin köylerde daha ilkokul öğrencisi olduğundan “Atatürk Gençleri” teşkilatına başlangıçta 16-21 yaşları arasındaki gençler, cinsiyet ayrımına bakılmaksızın dâhil edilmelidir. Almanya ve İtalya gibi milletimizin de medeniyet seviyesinin yükselmesine göre daha küçük yaşlara inilebileceğini ekler.⁴²

Uzun tecrübelerden sonra İtalya’da teşkilata zorla katılım sağlandığını ülkemizde ise kanuni olmayan bir zorlama ile yani parti tarafından mümkün olduğunca fazla katılım için propaganda yapılması yoluyla katılım sağlanması gerektiğini ifade eder. 6 yıla yayılmış eğitimin ardından gençlere yapılacak sınavın sonucunda diplomayı kazanacak olan gençlerin askerlik sürelerinin üç ay daha kısa tutulmasını önerir.⁴³ Kıyafet olarak da bütünlüğü sağlamak için herkese teşkilattan sağlanacak bir örnek şapka ile durumu olanların kendisi, olmayanların da vilayet ve merkezce yardım edilmek suretiyle aynı tip bir kat elbise yaptırılmayı uygun görür.⁴⁴

“Netice” adlı raporun üçüncü bahsinde Apak şu soruyu sormaktadır: *Acaba, gençlik teşkilatına girişmek ve bunu yapmak bizim için mühim ve hayati meselelerden biri midir?*⁴⁵

Bu soruya verdiği cevap ise şu sözleri içermektedir: “Gençliğe el atmak demek yeni nesli kurmak demektir. Gençliğe el atmadıkça Türkiyemizde, şeflerimizden giriştikleri inkılap kurulamaz. Cumhuriyet kurulduğundan bu yana geçen 13 yıl içinde gözle görünür derecede bir değişiklik vardır. Ancak yeni rejimin yetiştirdiği insan sayısı çok azdır. Gençliğin mühim bir kısmı yaşayan eski zihniyetin elindedir ve gençliğe el atılmasının en önemli sebeplerinden biri de budur.”⁴⁶

Atatürk’ün ikinci büyük kurultayda nutkun sonunu bağladığı, “Ey Türk genci, birinci vazifen Türk istiklalini Türk cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir” sözlerini hatırlatmış ve şu sözleri raporuna eklemiştir:

⁴¹ A.e. s. 164.

⁴² A.e. s. 167.

⁴³ A.e. s. 171-172.

⁴⁴ A.e. s. 174.

⁴⁵ A.e. s. 177.

⁴⁶ A.e. s. 175.

“Bu söz bundan on yıl önce, ikinci kongrede okunduktan sonra büyük şef, gözyaşları içinde Türk inkılabını Türk gençliğine emanet etti. Bu halde bu gençliği bir an evvel yetiştirmek ödevini de bize vermiş olmadı mı?”⁴⁷

Son olarak yukarıda ayrıntılı olarak ele alınan “Atatürk Gençleri Kurumu”nun dönem gazetelerinden birinde nasıl ele alındığını incelemek konuyu da özetlemek açısından faydalı olacaktır. 14 Nisan 1937 tarihli Akşam gazetesi “Atatürk Gençleri Kurumu” başlığı altında konuyu şu şekilde ele almıştır:

“Vücuda getirilecek gençlik teşkilatı hakkında salahiyyetlar makamlar tarafından yapılan tetkikat bitmiş ve bu hususta bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapora göre, gençlik teşkilatı, askerlik çağına henüz girmemiş gençleri kendilerine ve memlekete müfid olabilecek bir şekilde yetiştirmek gayesini istihdaf edecek ve Atatürk Gençleri Kurumu adını taşıyacaktır.

(Atatürk Gençleri Kurumu) esasen inkılabın malı olan Türk gençlerini, inkılabı daima yaşatacak ve yükseltecek bir seviyede bulundurmaya hedef tutacaktır. Kuruma 16-21 yaşındaki erkek ve kız her türlü genci alınacaktır. (Atatürk Gençleri Kurumu)na girecek gençler başlıca şu üç şeyle uğraşacaklardır.

- 1. Beden terbiyesi ve spor*
- 2. Askerlik*
- 3. Ahlak ve yurt bilgisi*

Raporda teşkilata dâhil olacak gençler için bazı imtiyazlar kabul edilmektedir.”⁴⁸

⁴⁷ A.e. s. 184.

⁴⁸ “Atatürk Gençleri Kurumu”, **Akşam Gazetesi**, 14 Nisan 1937, s. 1.

SONUÇ

Tanzimat sonrası, önce rüştiyelerde ardından sivil okullarda zorunlu hale getirilen “Riyazat-ı Bedeniye” dersi sonraki yıllarda “Jimnastik”, “Terbiye-i Bedeniye”, “Beden Terbiyesi”, “Beden Eğitimi”, “Beden Eğitimi ve Spor” gibi isimler alarak özündeki “bedenin eğitimi ve terbiyesi” amacını hep korumuştur.

Bu amaçtan yola çıkarak hazırlanan raporlarda yer alıp hayata geçirilmiş olan önerilerden biri yukarıda ayrıntısıyla belirtmiş olduğumuz 19 Mayıs kutlamalarıdır ki 20 Haziran 1938 tarihli bir kararla bu tarih “Gençlik ve Spor Bayramı” olarak ilan edilmiştir. Bir diğer hayata geçen öneri ise TSK’nın devamı olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü’nün (BTGM) kurucu metni olan ve 16 Temmuz 1938 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Beden Terbiyesi Kanunu’dur.⁴⁹

TSK’nın partiye bağlılığı ile oluşan sakıncalar ve partinin de bundan olumsuz etkilenmesi üzerine doğrudan devlete bağlanan BTGM dönemi ve de bu döneme ait olan kanunda (BTK), yaklaşan savaşa hazırlığın izlerini görmek mümkündü. 1940 yılında, Bakanlar Kurulu mevcut Beden Terbiyesi Kanunu’nun, gençler için bir kulübe girmeyi ve beden terbiyesine devam etmeyi zorunlu kılan maddesine dayanarak bir kararname yayımladı. Bu kararname doğrultusunda seferberlik ilan ederek, 12 yaşından 45 yaşına kadar olan erkekler ile 12 yaşından 30 yaşına kadar olan tüm kadınlar bu mükellefiyetin kapsamına alındı. Yetişkin tüm vatandaşların spor vasıtasıyla savaş hazırlıklarına katılması zorunlu hale getirildi.⁵⁰

Kararname ile her mükellefin haftanın yedi günü, günde dört saat olmak üzere çalışmalarına katılması, asker elbisesine benzer kahverengi bir elbise giymesi zorunlu tutuldu. Uygulama esnasında yapılan tatbikatlarda, kimi zaman gerçek silahlar da kullanılmaktaydı.⁵¹

BTGM döneminin ayrı bir başlık altında değil de sonuç bölümünde değerlendirilme sebebi diğer dönemler gibi burada bir gençlik teşkilatlanması fikrinden ziyade savaşa hazırlık için çeşitli önlemler

⁴⁹ “Beden Terbiyesi Kanunu”, **Resmi Gazete**, Kanun Numarası: 3530, 16 Temmuz 1938.

⁵⁰ Cem Atabeyoğlu, **1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi**, Fotospor Yayını, İstanbul, 1991, s. 159-161.

⁵¹ Mehmet Ali Gökaçtı, **Bizim İçin Oyna**, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2008, s. 153. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: Çakır Kalem, **age.**, s. 46-47.

alınmasıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için raporlarda yer alan önerilere benzer kurallar dâhilinde beden terbiyesi esas alınmıştır.

Raporların hayata geçirilen birkaç önerisi dışında aslen yazılmalarının da sebebi olan gençlik teşkilatlarının adları ise sadece raporları içerisinde kaldı. Carl Diem'in 1933 yılındaki raporunda yer alan ve "Gazi Gençlik Birliği", "Gazi Gençlik Örgütü" ya da "Gazi Gençlik" gibi farklı isimlerle zikredilen teşkilat... Ya da Nüzhet Bey'in 1934 yılındaki raporundaki "Türkiye Gençlik Teşkilatı" adlı birlik... Ve hatta Rahmi Apak'ın 1937 yılında Gençlik Teşkilatı Başkanı sıfatıyla imzaladığı raporunda yerini bulan "Atatürk Gençleri Kurumu"... Söz konusu raporlar, gerek siyasiler ve diplomatların gerekse spor adamlarının her türlü desteğine ve hatta büyük önem atfetmelerine rağmen söz konusu gençlik birliği hangi ad altında olursa olsun Türk spor tarihinin hiçbir evresinde resmi olarak hayata geçirilemedi. Burada gençlik teşkilatlarının kurumsallaşamamasının önündeki siyasi ve ekonomik engellerin yanında eğitimin altyapısının yetersizliği de sayılabilir.

Sadece raporlar üzerinde isimlerinin kalması, onların önem derecesini sanki hiç yazılmamış gibi azaltır mı tartışılır. Ancak yukarıda isimleri altında ayrıntıları tek tek açıklanan teşkilat önerileri ve sporda devletçilik anlayışının somut yansıması sonucu davet edilen Carl Diem'in mühim çalışmaları spor tarihimize yön vermiştir. Tüm alt başlıkların her birinin başlı başına birer çalışma konusu olacak kadar değerli olduğu ve hak ettiği değeri Türk sporunun tarihi içinde bulamadığı düşüncesiyle bu çalışmanın ilgili konuların akademik bilinirliğine katkısı olacağı kanaatindeyim.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR ve DERGİLER

Akcan, Erol; Geçikli, Recep Murat: **Cumhuriyet Dönemi Türk Spor Tarihinde Carl Diem ve Raporu**, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2016.

Akın, Yiğit: **Gürbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Atabeyoğlu, Cem: **1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi**, Fotospor Yayını, İstanbul, 1991.

Bila, Hikmet: **CHP 1919–2009**, Doğan Kitap, İstanbul, 2009.

Gökacı, Mehmet Ali: **Bizim İçin Oyna: Türkiye'de Futbol ve Siyaset**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

İstanbuluoğlu, Altuğ (der.): **Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100 Yılı**, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2008.

Naul, Roland: "History of Sport and Physical Education in Germany, 1800-1945", **Sport and Physical Education in Germany**, London and New York, ISCPES, 2002, s. 15-27.

Soyer, Fikret: "Osmanlı Devleti'nde (1839-1908 Tanzimat Dönemi) Beden Eğitimi ve Spor Alanındaki Kurumsal Yapılanmalar ve Okul Programlarındaki Yeri Konusunda Bir İnceleme", **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara, C 24, S 1, 2004, s. 209-225.

Yıldırım, Yavuz: "Demirsporlar Geleneğinin Lokomotif: Adana Demirspor", **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, Ankara, Sayı 26, Kış-Bahar 2008, s. 485-494.

ARŞİV BELGELERİ

"**Beden ve gençlik terbiyesi teşkilatı kurmak için Almanya'dan gelecek olan Dr.Carl Diem'in gelişi hakkında yazışmalar**", Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.01-1116.75.2.

"**Nüzhet Haşım Bey'in Türkiye Gençlik Teşkilatı hakkındaki raporu**", Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.01.1106.40.1.

“Rahmi Apak, Naili Meran ve Carl Diem'in gençlik teşkilatları ve spor eğitimi üzerine hazırladıkları raporlar”, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.1.0.0-1107.43.1.

“Türk Spor Nizamnamesi – Carl Diem”, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.1.0.0-1115.69.1.

“Türk Spor Hakkında Rapor/Dr. Carl Diem 1933”, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Belge No: 490.01-1116.75.1.

GAZETELER

“Atatürk Gençleri Kurumu”, **Akşam Gazetesi**, 14 Nisan 1937, s. 1.

“Beden Terbiyesi Kanunu”, **Resmi Gazete**, Kanun Numarası: 3530, 16 Temmuz 1938.

“Carl Diem geldi, Ankara'ya gitti”, **Vakit Gazetesi**, 17 Eylül 1933, s.2.

“Sokol Teşkilatı”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 12 Ağustos 1935, s. 8.

“Spor İşlerine Yeni Bir İstikamet Verilecek”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 30 Ağustos 1933, s.1.

“Spor Kulüpleri Kaldırılmıyor, Bilakis..”, **Hakimiyeti Milliye Gazetesi**, 6 Mart 1934, s. 1.

“Spor teşekkülleri lağvedilecek mi ?”, **Akşam Gazetesi**, 4 Mart 1934, s. 1.

TEZLER

Demet ÇAKIR (KALEM), **“Türkiye Futbol Federasyonu'nun Örgütlenmesi ve Türkiye'de Futbol-Siyaset İlişkisi”**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010. Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Ü. İlker AKTÜKÜN.